

Qura onderwijs & Qura zorg

Evaluatief onderzoek naar een onderwijs-jeugdhulp combinatie bij Pieter Zandt Scholengemeenschap

**Als onderdeel van de Klein en Fijn projecten
vanuit de RKJ IJsselland**

Woord vooraf

Dit onderzoek is een Klein en Fijn project van de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd IJsselland “Samen normaliseren” (RKJ IJsselland). De Klein en Fijn projecten biedt gemeenten de ruimte om projecten uit te voeren die passen bij het transformatiethema “Verbinding Jeugdhulp en Onderwijs”. De projecten moeten bijdragen aan het normaliseren van de ondersteuning, die jongeren nodig hebben om mee te kunnen doen op school. Het RKJ IJsselland heeft als onderdeel van de Klein en Fijn een project uitgevoerd voor de gemeente Kampen omtrent hoe Qura op Pieter Zandt bijdraagt aan het normaliseren bij jongeren met internaliserende problematiek.

Dit onderzoek geeft een voorbeeld van hoe een klein project veel kan betekenen voor de kwetsbare jongere. Het is een voorbeeld van bevoogenheid en passie bij de leerkrachten die dit op hebben gezet vanuit het motto: eerst welbevinden dan leren.

We bedanken de jongeren, ouders en de professionals van Pieter Zandt Scholengemeenschap en jeugdhulporganisatie Eleos voor hun medewerking aan dit onderzoek.

Leida Janssen

Onderzoeker Centrum voor Samenlevingsvraagstukken

September 2022

Inhoud

Woord vooraf	2
Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	7
1.2 Qura-onderwijs en qura-zorg	8
1.3 Transformatiedoelen	8
1.4 Opdrachtgever onderzoek	9
2. Doelstelling en vraagstelling	10
2.1 Doelstelling & vraagstelling	10
2.2 Deelvragen	10
3. Theoretisch kader	12
4. Operationalisering en verantwoording	14
4.1 Benadering en werving	14
4.2 De respondenten	14
4.3 Dataverzameling en interviewgids	14
4.4 Data-analyse	15
4.5 Betrouwbaarheid en validiteit	15
4.6 Ethische aspecten	15

5.	Resultaten	16
5.1	In hoeverre is er sprake van minder ziekteverzuim, schooluitval en vaker terugkeren naar de reguliere klas?	16
5.2	In hoeverre is er zicht op een verandering in het aantal leerlingen dat uiteindelijk een startkwalificatie haalt?	16
5.3	In hoeverre lijkt er sprake van het terugbrengen/afschalen van jeugdhulp, verkorten van de duur van jeugdhulp of het terugbrengen van individuele ondersteuning?	17
5.4	Welke verbeterpunten zijn er volgens leerlingen, ouders en samenwerkingspartners?	17
5.6	Wat zijn volgens leerlingen, ouders en professionals belemmerende en bevorderende factoren in het slagen van het gecombineerde programma van qura-onderwijs en qura-zorg?	18
	5.6.1 Bevorderende factoren	18
	5.6.2 Belemmerende factoren	20
5.7	Hoe verloopt de samenwerking tussen leerlingen, ouders, school en (jeugd)hulpaanbieders?	20
6.	Uitkomsten focusgroep, kwantitatieve gegevens, vergelijking pilot Ede	21
6.1	Focusgroep juli 2022	21
6.2	Kwantitatieve gegevens schoolaanwezigheid	21
7.	Conclusie, discussie en aanbevelingen	22
7.2	Aanbevelingen	22
	7.2.1 Optimaliseren van de samenwerking	22
	7.2.2 Langdurige monitoring	23
	Literatuur	23
	Bijlagen	24
	Bijlage 1 Deelnemende jongeren aan Qura	25
	Bijlage 2 Jeugdzorg interventies	26
	Bijlage 3 Interviewgids	27

Samenvatting

Dit rapport bevat een verkennend en evaluatief onderzoek van Qura onderwijs en Qura zorg binnen de scholengemeenschap Pieter Zandt. Qura bestaat sinds 2019 en combineert onderwijs met jeugdhulp. De vraag naar dit onderzoek is door Qura gesteld.

Hoofdvraag

“Wat zijn de ervaringen van zowel jongeren, ouders/verzorgers als onderwijs- en jeugdhulpprofessionals met de combivoorziening Qura-Jeugdhulp?”

Deelvragen

Om de onderzoeksactiviteiten meer te specificeren en te sturen, zijn de volgende deelvragen leidend geweest in het onderzoek:

1. In hoeverre is er sprake van minder ziekteverzuim, schooluitval en vaker terugkeren naar de reguliere klas, kwantitatief gemeten vanaf 3 maanden voorafgaand aan deelname aan Qura (nulmeting) tot februari 2022?
2. In hoeverre is er zicht op een verandering in het aantal jongeren dat uiteindelijk een startkwalificatie haalt? Met andere woorden: welk zicht is er op het perspectief dat de jongere gaat krijgen? En wat zeggen de kwalitatieve data van Qura hierover vanuit het individuele onderwijs-zorgplan?
3. In hoeverre lijkt er sprake van het terugbrengen/afschalen van jeugdhulp, verkorten van de duur van jeugdhulp of het terugbrengen van individuele ondersteuning?
4. In hoeverre lijkt de ondersteuning met het middagprogramma passender in vergelijking met de andere ingezette jeugdhulp, zoals in het project van de gemeente Ede is aangegeven.
5. Wat zijn volgens jongeren, ouders en samenwerkingspartners belemmerende en bevorderende factoren in het slagen van het programma Qura?

6. Hoe verloopt de samenwerking tussen onderwijs en de jeugdhulpaanbieder?
7. Hoe verloopt de samenwerking tussen school, ouders, jeugdhulpaanbieder en leerlingen?
8. Welke verbeterpunten zijn er volgens leerlingen, ouders en samenwerkingspartners?

Er zijn elf semigestructureerde interviews (zie bijlage 3) gehouden met jongeren, leerkrachten, hulpverleners en ouders/verzorgers.

Uit de resultaten blijkt dat het schoolverzuim in het derde kwartaal hetzelfde is als het schoolbrede verzuim. De jongeren ervaren een gevoel van gelijkwaardigheid en ervaren herkenning en erkenning bij de mede jongeren. Ook worden voorbeelden genoemd waaruit blijkt dat de mentale weerbaarheid bij de jongeren is toegenomen door het middagprogramma van Eleos.

Conclusie: het project Qura wordt als een waardevol concept ervaren. We zien dat jongeren weer meer naar school gaan en veerkrachtiger zijn geworden.

Aanbevelingen: er zijn wel aandachtspunten in de terugkeer naar het regulier onderwijs, dit traject kan duidelijker en meer in samenwerking met de betrokken partijen gedaan worden. Regelmatiger overleg en meer individuele gesprekken met de jongeren door de hulpverleners kan helpen de terugkeer naar regulier te versnellen. ●

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de aanleiding van het onderzoek is. De onderzoeksvraag is opgesteld in samenwerking met de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd IJsselland **Samen Normaliseren**.

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Pieter Zandt Scholengemeenschap is een reformatorische school voor voorgezet onderwijs van praktijkonderwijs tot gymnasium. De scholengemeenschap heeft vestigingen in Kampen, IJsselmuiden, Staphorst en Urk. Ouders en leerlingen kiezen voor deze school vanwege hun levensbeschouwelijke achtergrond, daarvoor komen leerlingen van de Pieter Zandt Scholengemeenschap uit de verre omtrek van de vier vestigingen.

De scholengemeenschap signaleerde een toename van (dreigende) thuiszitters. Veelal betrof dit jongeren die niet in het reguliere onderwijsprogramma mee konden doen vanwege internaliserende problematiek, zoals angstklachten, depressie en autismespectrumstoornissen. De binnen schoolse ondersteuningsmogelijkheden bleken onvoldoende bij de ondersteuningsbehoefte van deze jongeren te passen. De visie van Pieter Zandt Scholengemeenschap is om jongeren die belemmeringen ervaren in hun ontwikkeling - de kans te geven zo normaal mogelijk te participeren in het onderwijs, zodat alle jongeren de schoolloopbaan kunnen volgen die bij hen past en hen voorbereidt op hun plek in de maatschappij.

Vanuit deze toename van dreigende thuiszitters en de visie op onderwijs, is de Pieter Zandt Scholengemeenschap in 2019 gestart met de Qura-klas. Samen met Jeugdhulpaanbieder Eleos en de gemeenten Kampen, Zwartewaterland en Staphorst is de pilot 'Combivoorziening Qura-Jeugdhulp' opgezet om jongeren met internaliserende problematiek langer binnen de school te behouden. Inmiddels wordt de pilot in de praktijk Qura-Onderwijs en Qura-Zorg genoemd.

1.2 Qura-Onderwijs en Qura-Zorg

De Qura-klas is onderdeel van de Quvier-afdeling van de vestiging in Kampen. De Quvier-afdeling is een interne afdeling voor jongeren die extra ondersteuning nodig hebben om mee te kunnen doen in het onderwijs. Qura biedt een extra veilige omgeving voor jongeren, waar de jongere zoveel en zo snel als hij aankan onderwijsactiviteiten volgt.

De Qura-klas is een groep van ongeveer tien jongeren die in hetzelfde klaslokaal binnen de Quvier-afdeling onderwijs volgen. De jongeren komen van verschillende opleidingsniveaus en verschillende leerjaren. In de ochtenden volgen de jongeren het onderwijsprogramma op maat en in drie middagen volgen zij een zorgprogramma. Het zorgprogramma (zie bijlage 2) wordt op twee middagen geboden door Eleos.

Het onderwijsprogramma dat de jongeren volgen, is vastgesteld na een intake met de jongere zelf, ouders/verzorgers, de mentor en andere betrokkenen rondom de jongere. Het onderwijsprogramma is vastgelegd in een persoonlijk Onderwijs-ZorgPlan (OZP), dat periodiek geëvalueerd wordt. In dit plan staat benoemd hoe het aangepaste onderwijs- en/of examenprogramma van de jongere eruit ziet. Jongeren stellen samen met de mentor een weekplanning op voor hun onderwijsactiviteiten, waar ze in de klas onder begeleiding van de docent aan werken. Sommige jongeren volgen nog deels lessen in het reguliere programma.

Het zorgprogramma is van start gegaan in april 2021. Het programma bestaat uit de EuREKA-training, een methode met een werkboek rondom emotieregulatie (Braet & Berking, 2019). Ook zijn er een aantal specifieke onderwerpen behandeld in het zorgprogramma (zie bijlage 2). Het zorgprogramma wordt begeleid door jeugdhulpverleners van jeugdhulporganisatie Eleos. Het betreft een groepsactiviteit, waarmee beoogt wordt dat jongeren met soortgelijke vragen ook steun aan elkaar hebben.

1.3 Transformatiedoelen

Het Rijk en de gemeenten hebben in het kader van het programma 'Zorg voor de Jeugd' het Transformatiefonds in het leven geroepen. Doel van dit fonds is de benodigde innovatie van jeugdhulp te stimuleren door financiële steun aan initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen van dit programma 'Zorg voor de Jeugd'. Voor de jeugdhulpregio IJsselland wordt het budget beheerd door het Regionaal Servicebureau Jeugd (RSJ) IJsselland. ►

In de projectbeschrijving van de pilot Qura in Pieter Zandt Scholengemeenschap wordt aandacht geschonken aan het onderzoeken van de uitkomsten van de pilot, om te monitoren of deze pilot ook daadwerkelijk bijdraagt aan de doelstellingen op het niveau van de pilot zelf en de regionale en landelijke transformatiedoelstellingen.

1.4 Opdrachtgever onderzoek

De RKJ IJsselland volgt deze pilot en heeft de opdracht verstrekt aan de Werkplaats Sociaal Domein van Hogeschool Viaa om de pilot te monitoren en te evalueren. Het onderzoek naar de pilot Qura onderwijs en Qura zorg wordt uitgevoerd als één van de Klein en Fijn projecten van de RKJ IJsselland en beoogt bij te dragen aan het normaliseren van de ondersteuning die jongeren nodig hebben om te kunnen meedoen op school. ●

2. Doelstelling en vraagstelling

2.1 Doelstelling & vraagstelling

Het doel van dit verkennende onderzoek is op zoek te gaan naar belemmerende of bevorderende factoren in de combivoorziening Qura onderwijs en Qura zorg. Het onderzoek wordt geleid door de centrale onderzoeksvraag:

“Wat zijn de ervaringen van zowel leerlingen, ouders/verzorgers als onderwijs- en jeugdhulpprofessionals met de combivoorziening Qura-Jeugdhulp?”

2.2 Deelvragen

Om de onderzoeksactiviteiten meer te specificeren en te sturen, zijn de volgende deelvragen leidend geweest in het onderzoek:

1. In hoeverre is er sprake van minder ziekteverzuim, schooluitval en vaker terugkeren naar de reguliere klas, kwantitatief gemeten vanaf 3 maanden voorafgaand aan deelname aan Qura (nulmeting) tot februari 2022?
2. In hoeverre is er zicht op een verandering in het aantal leerlingen dat uiteindelijk een startkwalificatie haalt? Met andere woorden: welk zicht is er op het perspectief dat de leerling gaat krijgen? En wat zeggen de kwalitatieve data van Qura hierover vanuit het individuele onderwijs-zorgplan?
3. In hoeverre lijkt er sprake van het terugbrengen/afschalen van jeugdhulp, verkorten van de duur van jeugdhulp of het terugbrengen van individuele ondersteuning?
4. In hoeverre lijkt de ondersteuning met het middagprogramma passender in vergelijking met de andere ingezette jeugdhulp, zoals in het project van de gemeente Ede is aangegeven.
5. Wat zijn volgens leerlingen, ouders en samenwerkingspartners** belemmerende en bevorderende factoren in het slagen van het programma Qura?

6. Hoe verloopt de samenwerking tussen onderwijs en de jeugdhulpaanbieder?
7. Hoe verloopt de samenwerking tussen school, ouders, jeugdhulpaanbieder en leerlingen?
8. Welke verbeterpunten zijn er volgens leerlingen, ouders en samenwerkingspartners?

- * Uitgezonderd deelvraag 1, worden alle onderzoeksvragen primair op een kwalitatieve wijze onderzocht.
- ** Samenwerkingspartners zijn de school, jeugd-ggz-instelling (Eleos) en de betrokken gemeenten

3. Theoretisch kader

In deze onderzoeksrapportage gebruiken we verschillende termen die op verschillende wijze geïnterpreteerd kunnen worden. Voor eenduidig begrip en afbakening van het onderzoek worden de gebruikte termen nader toegelicht.

Normaliseren is één van de doelstellingen van de Jeugdwet en wordt gezien als de tegenhanger van medicaliseren en specialiseren. Het oprekken van het begrip wat we verstaan onder wat 'normaal' is, dat het normaal is dat het soms niet goed gaat. Tevens dat herstel zoveel mogelijk moet plaatsvinden in de 'normale' leefwereld van de leerling, dus in bijvoorbeeld de schoolsetting in plaats van specialistische klinieken. Vergroten van weerbaarheid en zelfvertrouwen, waardoor eigen kracht/veerkracht wordt versterkt van leerlingen (Nji, 2021).

Het Regionale Servicebureau Jeugdhulp (RSJ) IJsselland concretiseert normaliseren als volgt:

1. de zorg dichterbij het kind organiseren,
2. zo normaal en zo kort mogelijk,
3. eerder naar ambulantisering toewerken, afschalen naar en betrekken van de algemene voorzieningen in het voorliggend veld,
4. de effectiviteit van de ingezette jeugdhulp (Kievit, 2020).

De relatie van de pilot Combivoorziening Qura-Jeugdhulp met normaliseren, is de doelstelling om leerlingen binnen de eigen vertrouwde school te behouden en jeugdhulp te bieden binnen de context waar de leerling op dat moment is.

Participatie is een begrip dat veel definities kent. In dit onderzoek wordt onder participatie verstaan: het deelnemen aan activiteiten in onderwijs.

Thuiszitters zijn in de enge definitie leerplichtige en kwalificatieplichtige leerlingen die langer dan vier weken niet staan ingeschreven bij een onderwijsinstelling dan wel langer dan vier weken zonder geldige reden verzuimen. Hieronder vallen beleidsindicatoren relatief verzuim, absoluut verzuim en vrijstelling van onderwijsinschrijving (Leerplichtwet, artikel 5 onder a). Daarnaast zijn er veel 'onzichtbare' categorieën thuiszitters die niet worden geadministreerd, waaronder de categorie waar Qura-Jeugdhulp zich op richt. ►

De ambitie gezond, veilig en kansrijk opgroeien van àlle kinderen in Nederland is onderdeel van het programma 'Zorg voor jeugd' van VWS en VNG. Het is overgenomen in de bestuurlijke ambitie van het Regionale Servicebureau Jeugdhulp (RSJ) IJsselland, zoals geformuleerd in het Plan van aanpak Transformatie Jeugdhulp regio IJsselland (2020):

- **De ambitie gezond opgroeien** gaat uit van de definitie van positieve gezondheid, die verder gaat dan de afwezigheid van ziekte. Positieve gezondheid focust op de mens zelf, haar veerkracht en wat het leven betekenis geeft. Positieve gezondheid richt zich op de zes aspecten van gezondheid, namelijk lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren (Huber, 2014). Als een kind extra ondersteuning nodig heeft om gezond op te groeien, zal de brede kijk op gezondheid toegepast moeten worden.
- **De ambitie veilig opgroeien** houdt in dat de leefomgeving van het kind veilig genoeg is om gezond en kansrijk op te groeien. In het kader van dit onderzoek heeft het betrekking op een veilig schoolklimaat.
- **De ambitie kansrijk opgroeien** focust op de mogelijkheden voor het kind om zich te ontwikkelen tot een persoon die met zijn talenten kan bijdragen aan de samenleving. De factoren in de omgeving van het kind die het belemmeren om te kunnen opgroeien weggenomen moeten worden.

Jongeren met internaliserende problematiek zijn in dit onderzoek de jongeren die deelnemen aan Qura en veel thuis hebben gezeten door de internaliserende problematiek. Dit houdt onder andere in dat ze emotionele klachten hebben die naar binnen gekeerd zijn, zoals angst, teruggetrokkenheid, depressieve gevoelens en psychosomatische klachten (NCJ, 2016). ●

4. Operationalisering en verantwoording

4.1 Benadering en werving

De leerlingen en ouders die participeerden in de interviews zijn via de mentoren van Qura geworven, in samenspraak met de onderzoeker (zie bijlage 2). De betrokken hulpverleners en leerkrachten zijn gevraagd om deelname aan de interviews.

4.2 De respondenten

De geïnterviewde leerlingen zijn leerlingen in de leeftijd van 15 tot en met 19 jaar, zowel jongens als meisjes, van zowel mavo, havo als gymnasium. De leerlingen nemen deel aan Qura en hebben internaliserende problematiek zoals bijvoorbeeld, somberheid, depressie, angstklachten.

De ouders waarbij een interview is afgenomen zijn ouders van wie hun kind les krijgt bij Qura. De betrokken hulpverleners zijn orthopedagogen die het middagprogramma verzorgen. Twee leerkrachten zijn vanaf het begin betrokken bij Qura, een leerkracht is stagiaire Social Work. Er zijn drie leerlingen, drie leerkrachten, drie hulpverleners en twee ouders geïnterviewd.

4.3 Dataverzameling en interviewgids

Data-verzameling heeft plaats gevonden op de locatie van voorkeur van de respondent. De leerlingen zijn op de school gesproken, één leerling online via Teams. De leerkrachten zijn op de school geïnterviewd de hulpverleners in de instelling waar ze werkzaam zijn. Ouders zijn thuis en online geïnterviewd. ►

Het interview dat gehouden is, is een semigestructureerd interview, waarbij open vragen zijn geformuleerd op basis van de onderzoeksvragen (zie bijlage 3). Daarnaast zijn thema's genoemd waar de onderzoeker verder op in kan gaan, gelieerd aan de projectomschrijving van de pilot. Dit werd gebruikt als interviewgids.

4.4 Data-analyse

De interviews werden verbatim getranscribeerd. De analyse van de kwalitatieve data vond plaatst met gebruik van de Thematische Inhoudsanalyse (Verhoeven, 2020). Voor de analyse werd gebruikt gemaakt van Atlas-ti.

4.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Om de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek te waarborgen is er gebruikt gemaakt van de volgende strategieën.

- **Member check:** de transcripten zijn voor gelegd aan de respondenten ter controle.
- **Peerdebriefing:** de onderzoeksresultaten zijn besproken met experts en zo nodig gereviseerd en verfijnd.
- **Literatuurstudie:** de bestudering van de literatuur heeft houvast en sturing gegeven aan het opstellen van de interview topics.

4.6 Ethische aspecten

Om de veiligheid van de respondenten te waarborgen is er een Informed Consent opgesteld en ondertekend. De respondenten zijn schriftelijk geïnformeerd over het onderzoek en konden ten alle tijden aangeven te willen stoppen met het interview en deelname. De data is anoniem verwerkt en is niet herleidbaar tot de respondenten. Omdat ook kinderen meewerkten aan het onderzoek zijn in overleg met de ouders de jongeren benaderd. ●

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven op basis van de semigestructureerde interviews met de aanvullende thema's. Voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag zijn de deelvragen apart behandeld.

Hoofdvraag

“Wat zijn de ervaringen van zowel jongeren, ouders/verzorgers als onderwijs- en jeugdhulpprofessionals met de combivoorziening Qura-Jeugdhulp?”

5.1 In hoeverre is er sprake van minder ziekteverzuim, schooluitval en vaker terugkeren naar de reguliere klas?

Wat te zien is in het verzuimbestand is dat leerlingen in de drie maanden voordat zij in Qura komen veel verzuim hebben. De eerste drie maanden vanaf de startdatum in Qura wordt het verzuim aanzienlijk minder, maar is het verzuim nog niet voor de helft gezakt als er gekeken wordt naar het gemiddelde van alle leerlingen in Qura. In de maanden die daarna volgen wordt het verzuim steeds minder. Het verzuim van de leerlingen is gemiddeld genomen vanaf het derde kwartaal dat de leerling in Qura aanwezig is, gelijk aan/onder het gemiddelde van het schoolbrede verzuim (persoonlijke communicatie)

5.2 In hoeverre is er zicht op een verandering in het aantal leerlingen dat uiteindelijk een startkwalificatie haalt?

We zien dat de leerlingen die bij Qura komen uiteindelijk allemaal een diploma halen van de middelbare school. Het is moeilijk een causaal verband te zien met hun deelname aan Qura, maar vermoedelijk heeft er wel een verandering plaatsgevonden waardoor ze een diploma een diploma of startkwalificatie hebben gehaald. ►

Verschillende leerlingen doen een jaar langer over de middelbare school en sommige spreiden het examen. Er wordt maatwerk geboden zodat uiteindelijk de leerlingen kunnen uitstromen naar een MBO of HBO. Er is nog geen overzicht of de leerlingen uiteindelijk ook dit beroepsdiploma halen, daarvoor bestaat Qura nog tekort.

5.3 In hoeverre lijkt er sprake van het terugbrengen/afschalen van jeugdhulp, verkorten van de duur van jeugdhulp of het terugbrengen van individuele ondersteuning?

Interviews met leerlingen en ouders geven geen aanwijzingen dat er jeugdhulp wordt teruggebracht of afgeschaald als gevolg van het combinatieprogramma van Qura. Uit ons verkennende onderzoek zien we wel aanwijzingen dat sommige leerlingen dankzij Qura weer naar school gaan. Leerlingen en ouders benoemen dat het thuiszitten vanwege de problematiek van de jongeren uitzichtloos kon lijken. De start bij Qura wordt ervaren als hoopgevend en bevrijdend. De hulpverleners geven aan dat er bij de start overleg is met de huidige hulpverlening. Soms wordt dit afgeschaald. Maar dit is alleen inzichtelijk als de jeugdhulpverlening ook bij Eleos was.

Leerlingen en ouders geven aan dat er sprake van herhaling is van eerdere therapieën die de meeste leerlingen hebben gehad. Tegelijkertijd geven een aantal leerlingen aan dat die herhaling op sommige punten ook niet erg is, omdat het meerwaarde heeft om dit in een groep te doen of om te herhalen om op te frissen.

5.4 Welke verbeterpunten zijn er volgens leerlingen, ouders en samenwerkingspartners?

Met name zijn er aandachtspunten voor het middagprogramma. Er wordt benoemd dat de deelname aan het middagprogramma beperkt is, niet alle leerlingen van Qura onderwijs doen aan Qura zorg mee. Dit maakt het eventuele positieve effect van een groepsactiviteit minder.

Verder wordt benoemd dat de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp geoptimaliseerd kan worden. In het begin was er regelmatig overleg tussen hulpverleners en leerkrachten, maar door een wissel van de hulpverleners heeft dit overleg een lagere frequentie gekregen. ►

5.6 Wat zijn volgens leerlingen, ouders en professionals belemmerende en bevorderende factoren in het slagen van het gecombineerde programma van Qura-onderwijs en Qura-zorg?

5.6.1 Bevorderende factoren

Er worden verschillende bevorderende factoren genoemd. Veiligheid, persoonlijke aandacht, het gevoel van gelijkwaardigheid, onderlinge steun en bemoediging en vergrote mentale weerbaarheid zijn belangrijke thema's die naar voren zijn gekomen.

Er wordt een gevoel van **veiligheid** benoemd. Leerlingen komen via een ander ingang Qura binnen en hebben les in een eigen leslokaal en hoeven de klas niet te verlaten voor het volgen van de lessen. Dit geeft veel rust en veiligheid. In het klaslokaal is ruimte voor eigen persoonlijke materialen zoals bijvoorbeeld het plaatsen van plantenstekjes en een piano die voor de rust en als uitlaatklep van een leerling is geplaatst.

Er is veel persoonlijke en **oprechte aandacht**.

“Meneer let ook gewoon heel erg op hoe ik me gedraag. En daaruit merkt hij al hoe het met me gaat.”

“Ja, écht kijken naar de behoefte van de leerling. Weetje, niet iedereen is gelijk. En als jij het basisprogramma, als je daar niet tussen past. Dan voel je heel veel eenzaamheid.”

De leerlingen hebben vaak een pestverleden en Qura helpt om dat verleden achter zich te laten. Er wordt nu erkenning en herkenning ervaren en een gevoel van **gelijkwaardigheid**. Het is vaak voor het eerst dat leerlingen het gevoel hebben dat ze niet de enige zijn met problemen.

“Het is gewoon een fijn klein groepje... want iedereen heeft wel wat. Als ik even lekker wil huilen in de klas dan kan dat. Dan kijkt niemand me aan, dan vindt niemand daar wat van.”

“Omdat iedereen eigenlijk wel wat heeft. Als de rest een beetje meer open is, dan lukt dat steeds meer.”

“Dan is dit wel een heel veilige plek, waar je jezelf kan zijn.”

Er is onderlinge **steun en bemoediging**, dat wordt vooral in het middagprogramma benoemd. Ook is er in het middagprogramma aandacht voor het perspectief van de andere, dit bevordert het gevoel van erkenning en herkenning.

“Maar wat ik er wel positief aan vindt, het is heel gezellig. En het is ook wel goed omdat het in een groep is. Ik was ook niet heel sociaal, maar ik kan nu wel daardoor veel beter open zijn. Dat heb ik er wel uit geleerd.”

“En dan leer ik het bekijken vanuit dát perspectief, van die ander. Van hoe hebben hun erover nagedacht.”

“Ik vind het sociale punt wel gezellig. Je kunt gewoon lekker met elkaar praten en je leert, terwijl je dat doet, ook nog eens nieuwe dingen over psychologie enzo. En hoe je brein werkt en emoties enzo. En ik ben niet heel sterk met emoties door autisme.”

Leerlingen benoemd dat de **veerkracht** wordt versterkt en **mentale weerbaarheid** groter is geworden.

“Ja, nu heb ik wat meer macht over de dag en kan ik zeg maar bepalen van: “Ja, nee dit gaat nu echt niet lukken” En dan doe ik het gewoon een andere keer.”

“Maar het is wel echt heel goed een soort van nieuwe manier van denken.”

“En nu kun je aangeven als iets niet wil. Dan ga je samen naar een oplossing zoeken en die is er altijd wel. Dat is wel heel fijn. Zodat het allemaal meer te dragen is zeg maar.”

“Dat ik daarmee mijn vertrouwen weer wat teruggekregen heb ofzo.”

Er is veel ruimte voor **maatwerk**. Er wordt met elke leerling een individuele programma gemaakt. Er is mogelijkheid voor gespreid examen en ook bijvoorbeeld ruimte om niet alle vakken tegelijkertijd te doen, maar eerst met een paar vakken te beginnen bij terugkeer op school na een tijd thuis te hebben gezeten.

5.6.2 Belemmerende factoren

De leerlingen geven aan dat in het middagprogramma herhaling zit van vorige therapieën. Zeker als een leerling al eerder groepstherapie heeft gehad wordt dit benoemd. Ook geven leerlingen aan vaak vermoeid te zijn en het onderwijs programma vergt al veel van hen. Deelname aan het middagprogramma wordt dan als eerste geannuleerd.

Verder wordt als belemmering genoemd dat het niet altijd duidelijk is wanneer er een proces is gestart van terugkeer naar regulier onderwijs. De communicatie tussen leerkracht en hulpverlener is een aandachtspunt.

5.7 Hoe verloopt de samenwerking tussen leerlingen, ouders, school en (jeugd)hulpaanbieders?

Ouders krijgen elke week een 'journal' waarin staat wat er die week gedaan is. Ook is regelmatig een overleg met de ouders en de mentor. De ouders zijn betrokken bij de intake en ervaren korte lijntje met de mentoren. Met de hulpverleners en ouders is er een gezamenlijke online startbijeenkomst geweest, waarin de hulpverleners werden voorgesteld en er ruimte was voor vragen. De hulpverleners hebben alleen als het nodig is contact met de ouders.

De samenwerking met de hulpverleners van Eleos en de leerklachten van school is in het begin goed opgestart, maar door een wisseling van hulpverleners en de problemen met Covid-19 zijn de overleg momenten minder geworden. In de focusgroep is dit besproken en er zijn gelijk acties opgezet om de samenwerking weer te optimaliseren en zo helder en transparanter te werken aan de doelen van de jongeren. ●

6. Uitkomsten focusgroep en kwantitatieve gegevens

6.1 Focusgroep juli 2022

Tijdens de focusgroep bijeenkomst zijn de resultaten van de interviews voorgelegd aan de professionals; de leerkrachten en de hulpverleners. De resultaten werden herkend en positief ontvangen. Qura beoogt bij te dragen aan het normaliseren en veerkrachtig maken van de deelnemende jongeren. De aanbevelingen zijn besproken en de professionals geven aan al stappen gezet te hebben in het optimaliseren van de samenwerking.

6.2 Kwantitatieve gegevens schoolaanwezigheid

Pieter Zandt Scholengemeenschap heeft het verzuim bijgehouden. De cijfers geven een te beperkt antwoord op de vraag of Qura bijdraagt aan het terugdringen van thuiszitten, schoolverzuim, ziekteverzuim en terugkeren naar de reguliere klas. In het derde kwartaal, na start bij Qura, is het ziekteverzuim gelijk aan het schoolbrede verzuim. Er is sprake van een betrekkelijk kleine populatie, dus daar kunnen geen betrouwbare conclusies uit getrokken worden.

7. Conclusie en aanbevelingen

7.1 Conclusie

De eerste deelnemende jongeren hebben hun middelbare schooldiploma behaald en zijn doorgestroomd naar het beroepsonderwijs. Uit de interviews met de jongeren komt naar voren dat ze het hebben ervaren aan hun veerkracht en het gevoel van gelijkwaardigheid. De jongeren ervaren een gevoel van verbondenheid en ervaren dat ze gezien worden door de professionals. Deze belangrijke aspecten zorgen er voor dat er weer sprake is van positiever welbevinden en daardoor kan de jongere weer tot leren komen. De samenwerking tussen de professionals kan optimalisering gebruiken, hierin zijn stappen gezet. Er kan nog geen uitspraak gedaan worden of dit project bijdraagt aan de focus en doelstellingen van de RKJ IJsselland vanwege het verkennend en beperkte karakter van dit onderzoek.

7.2 Aanbevelingen

7.2.1 Optimaliseren van de samenwerking

Het Qura programma is een programma dat lijkt aan te sluiten bij de behoeften van de jongeren. Belangrijk is dat de therapeuten nog beter met de leerlingen en leerkrachten en ouders gaan kijken wat er individueel nodig is om ook terug te keren naar het regulier onderwijs. Hier kunnen duidelijk doelen voor worden gemaakt en dit kan integraal worden besproken met alle betrokkenen. Ook het ontwikkelen van een gezamenlijke visie, duidelijkheid over elkaars rollen en verantwoordelijkheden, regelmatige reflectie op de samenwerking tussen de therapeuten en de leerkrachten kan bijdragen aan een interprofessionele manier van samenwerking (Uddo, 2019)

7.2.2 Langdurige monitoring

Om echt goed in kaart te brengen of alle leerlingen daadwerkelijk een beroepsopleiding halen is onduidelijk. Om dit beter te monitoren is een vervolg onderzoek nodig. Het is wenselijk als de deelnemende leerlingen langdurig worden vervolgd, zo alleen kan echt worden gezegd of Qura bij heeft gedragen op de lange termijn aan de mentale weerbaarheid en veerkracht van deze jongeren. Er zijn vele factoren die dat beïnvloeden, een langdurig longitudinaal onderzoek kan dit in kaart brengen.

Literatuur

Braet, C., & Berking, M. (2019). **Emotieregulatietraining bij kinderen en adolescenten**. Bohn Stafleu van Loghum.

Huber, M. A. S. (2014). **Towards a new, dynamic concept of health: Its operationalisation and use in public health and healthcare and in evaluating health effects of food**. Maastricht University.

Ingrado (z.d.). **Handreiking Onderwijs, zorg en de Leerplichtwet**. Geraadpleegd op 30 april 2021 van https://ingrado.nl/media/files/kennisbank/aanwezigheid_in_het_onderwijs/verzuim_18_min/praktijk_en_instrumenten/Handreiking_onderwijs_zorg_Lpw_221118.pdf.

Kievit (2020). **Plan van aanpak Transformatie Jeugdhulp regio IJsselland**. Geraadpleegd op 20 mei 2021 van <https://www.rsj-ijsselland.nl/sites/rsj-ijsselland/files/Plan-van-Aanpak-Transformatie.pdf>

Kouwenberg, M. (2022) **Hoe werken onderwijs en jeugdhulp goed samen. Resultaten van onderzoek naar samenwerking samengevat**. Verwey Jonker instituut geraadpleegd op 21-8-2022 van [Samenvatting-Rapport-hoe-werken-onderwijs-en-jeugdhulp-samen.pdf](https://www.verweyjonker.nl/files/Samenvatting-Rapport-hoe-werken-onderwijs-en-jeugdhulp-samen.pdf) ([verwey-jonker.nl](https://www.verweyjonker.nl))

Nooteboom, L.A. (2021). **Towards increased understanding of integrated Youth Care: a qualitative evaluation of facilitators and barriers for professionals**. Leiden University. Geraadpleegd op 4 mei 2021 van <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A3161225/view>

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (2016) **Richtlijn Psychosociale problemen. Geraadpleegd op 6 december 2022** [Nederlands Centrum Jeugdgezondheid | Definitie en prevalentie](https://www.jgzrichtlijnen.nl/Definitie-en-prevalentie) ([jgzrichtlijnen.nl](https://www.jgzrichtlijnen.nl))

Pieter Zandt scholengemeenschap & Eleos. **Projectaanvraag pilot Combivoorziening Qura – Jeugdhulp**. Uddo, N., Sondeijker, F., Janssen, E., Beckers, M., Weghorst, M. (2019) **De sterkste schakels. Wat werkt in de samenwerking tussen jeugdgezondheidszorg, wijkteams en onderwijs**. Verwey Jonker instituut geraadpleegd op 5-9-2022 van [De-Sterkste-Schakels-Wat-werkt-in-de-samenwerking-tussen-jeugdgezondheidszorg,-wijkteams-en-onderwijs.pdf](https://www.nji.nl/files/De-Sterkste-Schakels-Wat-werkt-in-de-samenwerking-tussen-jeugdgezondheidszorg,-wijkteams-en-onderwijs.pdf) ([nji.nl](https://www.nji.nl))

Bijlagen

Bijlage 1.

Deelnemende jongeren aan Qura

Naam	Leeftijd	Niveau	Startdatum in Qura	Einddatum
001	17	Uitgestroomd naar regulier (Havo)	1-9-2019	1-1-2021
002	18	Diploma behaald, uitgestroomd naar MBO	1-9-2019	1-7-2021
003	18	Bezig met Havo	1-10-2019	
004	16	Uitgestroomd naar regulier	1-11-2019	1-2-2022
005	18	Diploma behaald, uitgestroomd naar MBO	1-2-2020	1-7-2021
006	16	Bezig met de Mavo	1-3-2020	
007	16	Bezig met de Mavo	1-5-2020	
008	18	Uitgestroomd naar leer/werk traject	1-8-2020	1-3-2021
009	16	Met een overgangsbewijs door naar MBO	1-8-2020	1-7-2021
010	17	Diploma behaald, doorgestroomd naar MBO	1-12-2020	1-7-2021
011	15	Uitgestroomd naar andere school	1-1-2021	1-7-2021
012	13	Bezig met de Mavo	1-9-2021	
013	17	Bezig met VWO	1-9-2021	
014	14	Bezig met de Mavo	1-9-2021	
015	15	Bezig met VWO	1-9-2021	
016	16	Bezig met de Mavo	1-9-2021	
017	17	Bezig met de Mavo	1-9-2021	

Bijlage 2.

Jeugdzorg interventies

Periode	Interventie
April-Mei 2021	Sociale vaardigheidstraining en creatieve therapie met thema zelfbeeld
Juni-Juli 2021	VRIENDEN protocol en werken aan persoonlijke doelen
Sept-Dec 2021	Emotieregulatie training en running therapie/ bewegen en ontspannen
Jan-Mei 2022	ACT training en creatieve therapie en andere vak therapie

Bijlage 3.

Interviewgids

Over de ervaringen met het programma van Qura-onderwijs en Qura-zorg bij Pieter Zandt Scholengemeenschap.

Evaluatieonderzoek naar de combivoorziening Qura-onderwijs en Qura-zorg voor leerlingen met internaliserende problematiek bij Pieter Zandt Scholengemeenschap in Kampen

Onderzoeker

Leida Janssen en Els Bos-de Groot (programmameider Onderzoekslijn Jeugd)
Oktober/november 2021

Materiaal

- Interviewgids + pennen
- Voicerecorder (zelf lenen bij de mediatheek!)
- Routebeschrijving/plattegrond/adres + contactgegevens

Code: _____

Locatie: _____

Datum: _____

Tijdstip: van _____ **uur tot** _____ **uur**

Stappen interview

Stap 1:

Het doel van dit onderzoek is ...

We zijn benieuwd: zorgt dit ervoor dat leerlingen ...? Wat in deze aanpak gaat goed en wat kan nog verbeterd worden? Wat betekent het om ...?

Sinds april 2019 is Pieter Zandt gestart met de Qura-klas, in 2021 is daar het middagprogramma bij gekomen. Twee middagen is er een programma door mensen van Eleos. Eén middag per week is er ruimte voor een ander programma. Dit interview gaat over uw beeld van het gecombineerde programma van het Qura-onderwijs- en Qura-zorgprogramma.

Stap 2:

Na dit interview zou ik graag nog één keer de eerste bevindingen van het onderzoek laten zien, zodat u nog wijzigingen kunt aanbrengen als ik uw uitspraken verkeerd heb geïnterpreteerd. Daarvoor kunnen we via Teams of op Pieter Zandt afspreken of u stuurt uw aanvullingen en wijzigingen per mail. Wat heeft uw voorkeur?

Stap 3:

Heeft u op dit moment vragen of zijn er dingen onduidelijk?

Stap 4:

U heeft de informatiebrief over het onderzoek en het gebruik van uw gegevens ontvangen en het toestemmingsformulier. Zou u deze willen ondertekenen?

Stap 5:

Laten we dan nu het onderzoek starten. Het interview duurt ongeveer 40 minuten tot een uur. De eindtijd is dan (ongeveer) ... uur. Is dat goed?

Mag ik het opnamebandje starten?

Respondent beantwoordt bevestigend.

Als opname loopt

U bent geïnformeerd over het onderzoek en uw deelname aan dit onderzoek. U heeft hier vragen over kunnen stellen. U blijft anoniem en u kunt zich terugtrekken uit dit onderzoek als uw dat wilt. Ook tijdens het interview. U geeft hierbij toestemming om deel te nemen aan dit onderzoek. Klopt dat?

1. Wat zijn volgens u de sterke punten van het Qura-programma?

Doorvragen

- Wat maakt dit zo waardevol voor u?
- Kunt u daarvan een voorbeeld geven?

Mogelijke onderwerpen

- Aanmeldfase
- Onderwijsprogramma
- Zorgprogramma
- Samenwerking in driehoek ouders/school/hulpverlening rond kind
- Ouderbetrokkenheid

2. Wat in de Qura-aanpak zou volgens u nog verbeterd kunnen worden?

Doorvragen

- Waarom is dit voor u van belang dat dit verbeterd wordt?
- Kunt u daar meer over vertellen?
- Kunt u daarvan een voorbeeld geven?

Mogelijke onderwerpen

- Aanmeldfase
- Onderwijsprogramma
- Zorgprogramma
- Samenwerking in driehoek ouders/school/hulpverlening rond kind
- Ouderbetrokkenheid

3. Welke effecten ziet u bij het kind sinds hij/zij deelneemt aan Qura?

Doorvragen

- Welke factoren hebben daar volgens u aan bij gedragen?
- Welke effecten ziet u nog meer buiten school? Bijvoorbeeld in vrije tijd, gezin, school, kerk?
- Wat is het effect daarvan op hoe u de toekomst voor uw kind ziet?

Mogelijke onderwerpen

- Welbevinden
- Aanwezigheid school/resultaten
- Toekomstperspectief
- Thuis

4. Heeft uw kind vóór Qura eerder hulpverlening gehad? Ja/nee

Zo ja: Wat is volgens u het verschil tussen die hulpverlening en de aanpak binnen Qura?

Zo nee: Had u hulp gezocht als Qura niet had bestaan?

Doorvragen

- Wat sluit volgens u het beste aan bij het kind en waarom?

Mogelijke onderwerpen

- Type hulpverlening
- Hulpvragen stellen

Afronding

We zijn nu aan het einde gekomen van het interview. Tot slot heb ik nog twee vragen om terug te kijken op alles was we in dit interview hebben besproken.

- Is er een belangrijke vraag of belangrijk onderwerp niet aan de orde gekomen in dit interview?
- Welk onderwerp wat we hebben besproken was voor u het meest belangrijk?

Tot slot wil ik u bedanken voor dit interview en uw openheid. Sommige dingen die we hebben besproken deelt u misschien niet met iedereen, dus heel veel dank voor uw hulp.

Check-out interviewer

Code: _____

Datum: _____

Observaties en hoogtepunten:

- Interviewproces
- Belangrijkste punten
- Aandachtspunten voor volgende interviews
(ouders, leerlingen of professionals)

Colofon

© 2022

*De komende jaren is er ruimte voor de elf gemeenten van regio IJsselland om een aanvraag voor een 'Klein en fijn' project in te dienen. Het gaat hierbij om projecten die passen bij het transformatiethema *Verbinding Jeugdhulp en Onderwijs*.*

De projecten moeten bijdragen aan het normaliseren van de ondersteuning, die jongeren nodig hebben om mee te kunnen doen op school.

Uitgevoerd door Leida Janssen, MScN, RN
Els Bos de Groot, MSc
Viaa
Centrum voor Samenlevingsvraagstukken

Ontwerp hollandse meesters, Utrecht

